

ERIKOISSELVITYS
VÄSTERSUNDOMIN LIITOSALUEESTA

*SOTTUNGSBY, HÅKANSBÖLE, VÄSTERSUNDOM, MELLUNKYLÄ
JA NORDSJÖN KYLÄ HELSINGIN MAALAISKUNNASSA*

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä selvitysmies

Helsinki 1936. Työväen kirjapaino.

1. ASEMA JA MAASTO.

Tähän liitosalueeseen on Helsingin maalaiskunnasta luettu tämän kunnan itäiset kylät, nimittäin Sottungsbyn, Håkansbölen, Västersundomin, Mellunkylän ja Nordsjön kylät.

Tässä mainitut kylät ovat sen alueen ulkopuolella, mikä selvitysmiehen käsityksen mukaan välttämättä on liitettävä kaupunkiin. Niitten asema kunnallisessa jaoituksessa on kuitenkin Helsingin maalaiskunnan jakamisen yhteydessä uudestaan järjestettävä. Ne jäävät nimittäin erilleen supistetusta Helsingin maalaiskunnasta, joten niitä ei enää voida lukea tähän kuntaan.

Näistä kylistä sijaitsee Mellunkylä lähimpänä kaupunkia, ollen sekä asemansa että maastonsa puolesta Herttuaniemen ja Puodinkylän jatkoa. Uusi Porvoon tie, joka kulkee tämänkin kylän viljelysalueen ja asutuimman seudun läpi, on saattanut kylän hyvään liikenneyhteyteen kaupungin kanssa. Kaupungista on kylän kaupunginpuoleiseen rajaan n. 12 km. Aikaisemmin oli kylän asukkaiden kaupunkimatkoillaan käytettävä Malmin hautausmaan seuduilla vanhaan Porvoon maantiehen liittyvää kylätietä.

Mellunkylän koillispuolella sijaitsee Västersundomin kylä. Tämä on Helsingin maalaiskunnan itäisin kylä ja liittyy siis idässä jo Sipoon maalaiskuntaan. Uusi Porvoonmaantie kulkee tämänkin kylän läpi ja on sen kaupungin puoleiseen rajaan tätä tietä n. 15 km. Aikaisemmin tämänkin kylän oli käytettävä vanhaa Porvoon maantietä, jonne tultiin Sipooseen kuuluvaa Östersundomiin johtavaa kylätietä. Kylään kuuluu saaristossa Sipoon rajalla erillinen vesialue, jossa myös on eräitä saaria, m.m. Stora Lövholmen ja Lilla Bastö. Seutu on viljavinta Uttamaata.

Västersundomin eteläpuolella suurella kauniilla niemekkeellä sijaitsee Nordsjön kylä. Bothynlahti erottaa sen Puodinkylästä. Lahden etelärannan läheltä kulkeva vesiraja kääntyy Ramsjöudd-nimisen niemenkärjen kohdalla merelle, sulkien tämän kylän ja liitosalueen piiriin joukon saaria. Merellä on Sipoon maalaiskunnan raja vastarajana.

Västersundomin pohjoispuolella taas Tapaninkylän ja Sipoon maalaiskunnan välillä sijaitsee Håkansbölen kylä. Tämän kylän kohdalla Helsingin maalaiskunnan itäraja tekee huomattavan mutkan itäänpäin. Tähän kylään ei uusi Porvoon maantie välitä liikennettä, vaan tämä käyttää vanhaa Porvoon maantietä, minne tullaan osin edellämainittua Östersundomin vanhaa kylätietä, osin naapurikylän, Sottungsbyn, sekä Fastbölen kylän läpi kulkevaa kylätietä. Kylän kaupunginpuoleiseen rajaan on lyhintä tietä n. 14.5 km. Linnuntietä on kylän etäisimpään kolkkaan keski-kaupungilta 20 km.

Håkansbölen pohjoisena naapurikylänä on mainittu Sottungsby. Sen naapurina lännenpuolella on samoin mainittu Fastböle ja itäisenä naapurina Sipoon maalaiskunta ja siellä Immersby ja Hindsby. Vanhaa Porvoon maantietä on kylän kaupunginpuoleiseen rajaan Håkansbölen kautta kaupungista n. 17 km. Vanha Porvoon maantie kulkee 20 km:n kohdalla kylän pohjoisosan läpi.

Näitten kylien pinta-ala on maarekisteritietojen mukaan seuraava:

Sottungsby	1,656 ha
Håkansböle	746 »
Västersundom	1,253 »
Mellunkylä	1,161 »
Nordsjö	732 »
Yhteensä 5,548 ha	

Summaan sisältyvät ainoastaan maat. Mellunkylän, Västersundomin ja Nordsjön kyliin kuuluu lisäksi vesialueita, ensiksimmäinittuun kuitenkin vain pieni kulmake Botbynlahden perukassa 4.56 ha. Västersundomin kylän vesialueen pinta-ala on maarekisterin mukaan 265.69 ha ja Nordsjön kylän 1,640.885 ha. Tämä on yhteensä 1,911 ha. Vesialueet mukaanluettuna olisi puheenaolevan alueen koko pinta-ala maarekisteritietojen mukaan 7,459 ha.

Kaikki tässä mainitut kylät ovat vielä asutukseltaan maanviljelysseutua. Useimmat tilat ovat suuria herraskartanoita. Nordsjön kylässä rannikolla ja saaristossa on runsaasti kaupunkilaisten kesähuiloita. Esikaupunkiasutusta on kuitenkin uuden Porvoon maantien valmistuttua alkanut tunkeutua Mellunkylään, missä useilla tiloilla on toimitettu palstoituksia tätä varten. Tämän asutuksen voidaan edellyttää kasvavan. Suuria mahdollisuuksia on myöskin, että esikaupunkiasutusta pääsee leviämään Håkansbölen ja Sottungsbyn kylien länsiosiin. Tapaninkylän esikaupunkiasutus, Heikinlaakso, tulee jo täällä varsin lähelle, noin kilometrin päähän rajasta. Eräitä näitten kylien osia varten on jo hankittu jaoitus suunnitelma.

2. MAANOMISTUSOLOT.

Tässä käsiteltävän alueen eri kylissä valitsevista maanomistusoloista mainittakoon seuraavaa:

Sottungsbyssä on seuraavat maakirjatalot: Nissbackan verotalo N:o 1, 177.68 ha, Nygårdin verotalo N:o 2, 191.19 ha, Nissas'in verotalo N:o 3, 198.20 ha, Smeds'in verotalo N:o 4, 191.74 ha, Bisan verotalo N:o 5, 132.08 ha, Kullabackan verotalo N:o 6, 106.19 ha, Langis-niminen verotalo N:o 7, 100.53 ha, Kuppis-niminen verotalo N:o 8, 126.47 ha, ja Myrbackan sotilasvirkatalo N:o 9, 369.18 ha. Viimeksimainitusta on v. 1928 eroitettu ja muodostettu itsenäiseksi maakirjataloksi Brokärr-niminen verotalo N:o 10.

Näistä maakirjataloista on myöhemmin aikojen kuluessa eroitettu eräitä suurempia tiloja, joista mainittakoon Bosbacka R. N:o 1¹, 31.48 ha, Skrivkulla R. N:o 2²⁹, 26.285 ha, Bosbacka R. N:o 3³, 36.45 ha, Kungsbacka R. N:o 4¹, 21.825 ha, Nikus R. N:o 4³, 21.085 ha, Lillsmeds R. N:o 4⁴, 24.120 ha, Solbacken I, R. N:o 4⁶, 36.90 ha, Bisaträsk R. N:o 4⁹, 39.120 ha, Kuninkaanmäki R. N:o 8¹⁴, 48.78 ha, ja Väinölä R. N:o 8¹⁴, 33.79 ha. Myrbackan sotilasvirkatalosta samoin kuin siitä muodostetusta Brokärrin verotalosta on eroitettu useita asutustiloja. Näistä on suurin Nybygget-niminen tila R. N:o 10⁷, 38.41 ha. Brokärr'in R. N:o 10¹ nykyinen pinta-ala on 40.150 ha. Myrbackan sotilasvirkatalon R. N:o 9¹ pinta-ala on nykyään 266.575 ha ja omistaa sen siis valtio.

Sellaista maanosittamista, joka olisi tarkoitettu varsinaista esikaupunkiasutusta varten, ei vielä v:n 1934 loppuun mennessä ole tapahtunut, vaikka, kuten on mainittu, eräitä jakosuunnitelmia on laadittu.

Håkansbölen kylässä, joka on samassa jakokunnassa kuin Sottungsbyn kylä,

muodostettiin v. 1778 seuraavat maakirjatalot: Mårtensbackan verotalo N:o 1, pinta-ala (v. 1884) 94.25 ha, Fagerlund N:o 2, 259.36 ha, Brandts N:o 3, 161.77 ha, ja Larsas N:o 4, 230.53 ha. Mårtensbacka jaettiin v. 1920 Grankulla-nimiseen tilaan R. N:o 1¹, 14.535 ha, ja Mårtensbacka'an R. N:o 1², 78.715 ha. Näistä jälkimmäinen taas on v. 1931 jaettu Mårtensskog-nimiseen tilaan R. N:o 1³, 40.190 ha, ja Mårtensbacka'an, R. N:o 1⁴, 40.130 ha. Fagerlundin tilasta on v. 1934 eroitettu paitsi eräitä pieniä tiloja ja tiemaita Kalkbruket-niminen tila R. N:o 2¹¹, pinta-alaltaan 42.915 ha. Fagerlundin kantatilan R. N:o 2¹² pinta-ala on nykyään 210.670 ha. Tilalla toimitetaan parhaillaan osittamista. Larsaksen tila on v. 1934 jaettu Storskogen-nimiseen tilaan R. N:o 4³, 134.520 ha, ja Larsakseen R. N:o 4⁴, 104.970 ha.

V ä s t e r s u n d o m i n maakirjatalot ovat: Heikkas N:o 1, 121.54 ha, Nikus N:o 2, 90.17 ha, Nybondas N:o 3, 65.56 ha, Kärras N:o 4, 144.35 ha, Labbas N:o 5, 57.24 ha, Harpas N:o 6, 85.59 ha, Västerkulla N:o 7, 377.60 (v:sta 1860 450.20) ha. Nybondas'in tilasta, joka on sotilasvirkatalo, on v. 1929 eroitettu ja muodostettu itsenäisiksi maakirjataloiksi Solhem'in verotalo N:o 8, 2,010 ha, ja Bräntbackan verotalo N:o 9, 1.5 ha.

Kaikki nämä tilat Västerkullaa lukuunottamatta on jaettu kahtia. Eräistä tiloista on myös eroitettu pienempiä tiloja, osin kesähuvila-asutusta varten, osin sillä tavoin, että huomaa maanosittamisen esikaupunkiasutusta varten olleen tarkoituksena. Niinpä on Heikkaksen tilasta, mikä muutenkin on jaettu niin, että kantatilasta, R. N:o 1¹⁸, on järeillä 35.979 ha, eroitettu 6 tilaa alle 1 ha, Kärras'in tilasta 9, Labbas'in tilasta 10 ja Västerkullan tilasta 15 tällaista tilaa.

Västerkullan tilan, R. N:o 7²⁰, kanssa ovat yhdysviljelyksessä puolet Heikkaksen tilaa, R. N:o 1¹¹, puolet Nikus'in tilaa, R. N:o 2², puolet Kärras'in tilaa R. N:o 4¹³ sekä Labbaksen tilaa, joka kuitenkin on jaettu Labbas R. N:o 5⁸:een, Labbas R. N:o 5¹⁹ ja Vikkullaan R. N:o 5¹⁵. Nämä muodostavat yhdessä Västerkullan kartanon. Tähän kuuluu lisäksi 38 palstatilaa Lilla Bastön saarella, jotka muodostavat yhteensä 33 kesähuvilatonttia. Näistä on kuitenkin vain osa rakennettu. Västerkullan kartanon maitten pinta-ala on yhteensä noin 728 ha. Sen omistaa varatuomari *Fredr. Thuring* Helsingistä.

Muut suuremmat maanomistajat tässä kylässä ovat puolen Heikkaksen ja puolen Nikus'in omistaja, maanviljelijä *Richard Österdal*, puolen Kärrasin omistaja, maanviljelijä *Uno Wahlman*, puolen Harpas'in omistaja kauppias *Edvin Åberg* ja toisen Harpas'in puolen omistaja maanviljelijä *Arvid Bergholm*. Nybondas'in sotilasvirkatalon omistaa valtio.

M e l l u n k y l ä n maakirjatalot ovat v. 1776 päättyneen isojaon mukaan: Borgs N:o 1, pinta-ala (v:sta 1898) 330.36 ha, Uppby N:o 2, 102.97 ha, Utbyggas N:o 3, 105.77 ha, Fallbacka N:o 4, 127.27 ha, ja Nybondas N:o 5, 93.41 ha, kaikki verotaloja.

Näistä Borgs v. 1800 jaettiin kolmeen osaan, R. N:ot 1¹—³, mutta näistä osista yhdistettiin jälleen v. 1915 R. N:ot 1¹ ja 1² ja jaettiin 7 pienempään tilaan, jotka olivat: Stormossa R. N:o 1⁴, 53.790 ha, Blåbärskärr R. N:o 1⁵, 16.770 ha, Borgs R. N:o 1⁶, 48.735 ha, Stängslan R. N:o 1⁷, 7.365 ha, Bakkilen R. N:o 1⁸, 8.165 ha, Slätmossen R. N:o 1⁹, 8.765 ha, ja Linåker R. N:o 1¹⁰, 14.505 ha. Nämä tilat ovat yleensä säilyneet jakamattomina. Sensijaan on Borgs R. N:o 1³, jonka pinta-ala v. 1800 määrättiin 144.94 ha:ksi, mutta jonka pinta-ala sittemmin useasti on mitattu uudestaan, ollut lukuisain maanosittamisten alainen ja jatkaa tätä osittamista edelleen. Tilan nykyisen kantaosan, R. N:o 1⁶⁹, pinta-ala on 156.4392 ha. Tilan omistavat liikemiehet *Karl Gustaf Holm* ja *Harry Rudolf Wiktol*.

Uppby-niminen maakirjatalo jaettiin v. 1920 kolmeen tilaan, nimittäin: Nybro R. N:o 2¹, pinta-ala 58.190 ha, Sänkbacka I, R. N:o 2², 5.580 ha, ja Uppby, R. N:o 2³, 43.740 ha. Nybron tilasta on eroitettu useita asuntotiloja, niin että tilan, R. N:o 2¹⁵, pinta-ala nykyään on 50.420 ha. Tilan omistaa liikemies *Isak Nyman*. Sänkbacka on kokonaan jaettu neljäksi pieneksi tilaksi. Uppbytä sensijaan ei ole lainkaan jaettu. Sen omistavat *Karl Teodor Borgströmin* perilliset.

Utbyggas, joka on viimeksimainittujen omistajain hallussa, on v. 1920 jaettu kolmeen tilaan, mitkä ovat: Nybro R. N:o 3², pinta-ala 15.740 ha, Utby R. N:o 3³, 30.155 ha, ja Sänkbacka R. N:o 3⁴, 68.355 ha. Näistä on Nybro jaettu kahteen tilaan ja Sänkbacka neljään tilaan, mutta maanosittamista asuntotarkoituksiin ei ole tapahtunut.

Fallbacka on v:sta 1910 ollut jaettu neljään tilaan, joista kahdella on nimi Bredbacka, R. N:ot 4³ ja 4⁵, ja kahdella Fallbacka, R. N:ot 4⁴ ja 4⁶. Kaikilta näiltä tiloilta, paitsi Fallbackasta, R. N:o 4⁴, on eroitettu asuntotiloja. Kummatkin Bredbackat, nykyiset R. N:ot 4¹⁵ ja 4¹⁷, omistaa maanviljelijä J. E. Suonio ja Fallbackasta R. N:o 4⁶ nykyisen kantatilan R. N:o 4¹⁹ rouva Anna Blomberg Helsingistä. Bredbacka R. N:o 4¹⁵ suunnitellaan jaettavaksi asuntotarkoituksiin.

Nybonds on edelleen jakamatta. Sen omistaa edellämainittu rouva Anna Blomberg. Tila on nykyään vuokralla.

Mellunkylän tiloista on valtion tarpeisiin pakkolunastettu R. N:o 1⁴¹, 0.918 ha. Uutta Porvoon tietä varten pakkolunastettuja alueita ei vielä v:n 1934 lopussa oltu eroitettu.

Helsingin maalaiskunta omistaa Mellunkylässä Bredbackan tiloista eroitettut tilat R. N:ot 4¹⁴ ja 4¹⁶, pinta-alaltaan yhteensä 2 ha, mitkä ovat suomenkielisen kansakoulun tonttina.

N o r d s j ö n kylän maakirjatalot ovat Henriksberg eli Backmans, nykyään Nordsjön kartano N:o 1, pinta-alaltaan v. 1778 päättyneen isojaon mukaan 371.83 ha, Postlars N:o 2, 198.33 ha, Rastböle N:o 3, 250.73 ha, Skata N:o 4, 89.01 ha, ja Nybonds N:o 5, 108.13 ha. Kaikista näistä on eroitettu kesähuvilatontteja, mutta maanosittamista varsinaista esikaupunkiasutusta varten ei ole tapahtunut.

Henriksbergin kantatilan eli Nordsjön kartanon, R. N:o 1⁶², nykyinen pinta-ala 331.995 ha, omistavat laivanvarustaja Robert Emanuel Mattsonin perilliset, Postlarsin tilasta muodostetut Postlars R. N:o 2³⁹, 137.871 ha, ja Marielund R. N:o 2⁴¹, 53.185 ha, omistaa sama perikunta, Rastbölen tilan kantaosan R. N:o 3⁵⁶, 197.050 ha, varatuomari Walter Ahlqvistin ja rouva Ingrid Ahlqvistin perilliset, Skatan kantaosan R. N:o 4⁴³, 73.451 ha, niinikään laivanvarustaja Mattsonin perikunta ja Nybonds'in kantaosan R. N:o 5²³, 119.827 ha, kunnallisneuvos Gustaf Björkenheimin perilliset.

Helsingin maalaiskunta omistaa Nordsjön kylässä »Nordsjö—Botby skola»-nimisen Postlarsista eroitettun tilan, R. N:o 2⁵, pinta-alaltaan 0.37 ha, joka on kansakoulutontti.

Niinikään omistaa kaupunki täällä »Hamnholmen»-nimisen saaren, pinta-alaltaan 4.17 ha, joka on eroitettu Rastbölen ja Nybonds'in tiloista, saaren nykyiset R. N:ot 3¹ ja 5¹, jota käytetään kansanpuistona.

3. VÄESTÖOLOJEN.

V. 1930 toimitettu väestölaskenta, jonka tuloksiin useimpia muita liitosalueita koskevilla erikoisselvityksissä on voitu viitata, ei ulottunut Västersundomin liitosalueelle. Tällä alueella on toistaiseksi sellaista väestöä, jota voidaan pitää esikaupunkiväestönä, tuskin nimeksikään. Väestöolot ovat täällä vielä sellaiset kuin maaseudulla yleensä. Aukasmäärä on varsin pysyväinen, eikä osoita pitempinaikaa ajanjaksoina sellaista nousua kuin alueilla, jotka jo ovat joutuneet esikaupunkiasutuksen piiriin.

Alueen väestöolojen valaistamiseksi riittävät tämän vuoksi henkikirjoista saatavat tiedot ja nämäkin voidaan rajoittaa eräisiin harvoihin viime vuosiin.

Tämän alueen eri kylissä on asukasluku vv. 1930—1933 ollut seuraava:

Vuosi	Mellunkylä	Västersundom	Nordsjö	Sottungsby	Håkansböle	Yhteensä
1930	169	176	207	250	109	911
1931	136	189	199	255	117	896
1932	139	143	154	213	113	762
1933	164	160	186	228	127	865

Kun nämä kylät ryhmittää siten, että Mellunkylä, Västersundom ja Nordsjö luetaan toiseen ryhmään sekä Sottungsby ja Håkansböle toiseen ryhmään, saadaan seuraavat lukusarjat:

	Mellunkylä, Västersundom, Nordsjö	Sottungsby, Håkansböle
1930	552	359
1931	524	372
1932	436	326
1933	510	355

4. TALOUDELLISET OLOT.

Kuten edelläoleva katsaus maanomistusoloihin jo osoittaa, on tämä liitosalue edelleen maatalouden varassa olevaa seutua. Sikäli huomaa kuitenkin kaupungin läheisyyden, että maanomistajista verrattain huomattava osa ja nimenomaan suurimpien tilojen omistajat ovat kaupunkilaisia. Maatalouden rinnalla harjoittavat monet näistä maanomistajista muutakin elinkeinoa tai ovat palkka- tai korkotulojen nauttijoita.

Tämänkin alueen taloudellisiin oloihin saadaan valaistusta kunnallisverotusta koskevasta tilastosta.

Verotetut tulot alueen eri kylissä ovat v:sta 1929 lähtien olleet seuraavat:

Kylä	Verolippuja v. 1933	Verotettuja tuloja Smk.				
		1929	1930	1931	1932	1933
Sottungsby	127	765,300	673,600	633,300	594,900	599,100
Håkansböle	51	404,100	372,900	396,600	298,900	359,000
Västersundom	78	1,196,100	1,014,500	874,700	802,000	766,000
Mellunkylä	53	548,100	516,400	546,900	595,900	567,000
Nordsjö	116	1,536,000	960,400	935,500	816,600	866,300
Kylä määräämättä	25	—	190,000	270,700	142,000	56,100
Yhteensä	450	4,449,600	3,727,800	3,657,700	3,250,300	3,213,500

Eriluoontoisten tulojen kesken jakaantuivat v:n 1930 verotetut tulot eri kylissä seuraavasti:

Kylä	Verolippuja	Verotettuja tuloja						Yhteensä Smk.
		Talosta, tontista ja maasta		Elinkeinosta ja liikkeestä		Palkka- y.m. tuloja		
		Smk.	%	Smk.	%	Smk.	%	
Sottungsby	110	414,200	61.5	15,000	2.2	244,400	36.3	673,600
Häkansböle	37	161,900	43.4	—	—	211,000	56.6	372,900
Västersundom	79	274,800	27.1	2,200	0.2	737,500	72.7	1,014,500
Mellunkylä	62	241,100	46.7	18,400	3.6	256,900	49.7	516,400
Nordsjö	157	573,600	59.7	—	—	386,800	40.3	960,400
Kylä määräämättä	28	87,500	46.1	9,500	5.0	93,000	48.9	190,000
Yhteensä	473	1,753,100	47.0	45,100	1.2	1,929,600	51.8	3,727,800

Verotettujen tulojen määrä asukasta kohti on täällä sekä erällä naapurialueilla vv. 1929—1933 ollut seuraava:

Vuosi	Väster- sundom	Tikkurila	Malmi— Tapanila	Kaupunki
	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.
1929	4,944	6,732	6,328	15,954
1930	4,092	5,541	6,359	14,600
1931	4,082	4,953	5,312	13,337
1932	4,265	4,753	4,570	11,223
1933	3,715	4,641	4,288	10,745

Esitetystä luvuista havaitaan, että verotettujen tulojen keskimäärä asukasta kohti on suhteellisen alhainen, vaikka alueella ei ole varsinaista esikaupunkiväestöä. Verotetut tulot muissa kylissä paitsi Västersundomin kylässä ovatkin sangen vähäiset. Tämä johtunee ainakin osaksi maataloustulojen verotuksen lievyydestä. Myöskin täällä on pula-aika vaikuttanut tuloihin. Huomattavin vähennys on tapahtunut Nordsjön kylässä v. 1930. Vähennys aiheutui tämän kylän suurimman veronmaksajan taloudellisessa asemassa tapahtuneesta muutoksesta.

Helsingin maalaiskunnan kaikista verotetuista tuloista on tämän liitosalueen sekä erikseen mainitun Sottungsbyn—Håkansbölen kylien osuus ollut talousarviovuosina 1930—1934 seuraava:

Vuosi	Helsingin maalais- kunta	Västersundomin liitosalue		Sottungsby Håkansböle		Västersundom Mellunkylä Nordsjö	
	Smk.	Smk.	%	Smk.	%	Smk.	%
1930	137,360,700	4,449,600	3.2	1,169,400	0.9	3,280,200	2.4
1931	120,086,400	3,727,800	3.1	946,500	0.8	2,781,300	2.3
1932	112,272,800	3,657,700	3.3	1,029,900	0.9	2,627,800	2.3
1933	101,445,800	3,250,300	3.2	893,800	0.9	2,356,500	2.3
1934	98,965,600	3,213,500	3.2	958,100	1.0	2,255,400	2.3

Viisivuotiskautena 1930—1934 on tämän liitosalueen keskimääräinen osuus koko kunnan verotetuista tuloista ollut 3.2 %. Sottungsbyn—Håkansbölen vastaava osuus on ollut 0.9 % ja Västersundomin kylän, Mellunkylän ja Nordsjön kylien yhteinen osuus on ollut 2.3 %.

5. ALUEEN ASEMA KUNNAN HALLINNOSSA.

Västersundomin liitosalue muodostaa kunnan hallinnon sisäisessä jaotuksessa oman äänestysalueensa. Samoin se muodostaa oman verotuspiirinsä, kuitenkin siten, että Nordsjön kylä luetaan toiseen eli Puodinkylän piiriin.

Kunnallislautakunnan piirijaossa joutuu osa tätä liitosaluetta, nimittäin Sottungsby, vieraaseen piiriin, Haxbölen piiriin. Muut osat muodostavat n.s. Mellunkylän piirin, johon lisäksi kuuluu osa Puodinkylää.

Tämäkin alue on syrjäisen asemansa ja vähäisen asukaslukunsa vuoksi kunnan hallinnosta varsin sivussa. Yksi henkilö on kuitenkin tältä alueelta kunnanvaltuuston jäsen. Tämä on valittu ruotsalaisen kansanpuolueen listoilta.

V:n 1933 kunnallisvaaleissa oli tällä äänestysalueella 520 äänioikeutettua. Näistä käytti äänioikeuttaan 240 eli 3.8 % kaikista vaaliin osaaottaneista. Annetuista hyväksytyistä äänistä tuli 188 eli 79.0 % ruotsalaisen kansanpuolueen, 31 eli 13.0 % sosiaalidemokraattisen puolueen ja 19 eli 8.0 % suomenkielisten porvarillisten puolueiden hyväksi. (Hylättyjä 2.)

Muita kunnallisia laitoksia kuin kansakouluja ei alueen piirissä ole. Verolippuja jaetaan ja veroilmoituksia vastaanotetaan eräissä alueella olevissa liikkeissä, mutta kunnallisverot on suoritettava joko Malmilla tai kaupungissa oleviin pankkeihin.

6. KANSAKOULUT.

Kunnan kansakoulupiireistä on tällä liitosalueella kolme. Näistä on yksi suomenkielinen piiri, n.s. Mellunkylän piiri. Tähän piiriin kuuluvat liitosalueen kaikkien kylien lisäksi Herttuaniemen liitosalueesta Puodinkylä. Molemmat muut piirit ovat ruotsinkielisiä. Toinen näistä, Nordsjö—Botbyn piiri, käsittää liitosalueen kylistä Nordsjön kylän ja Mellunkylän sekä Herttuaniemen liitosalueelta myös Puodinkylän. Toiseen ruotsinkieliseen piiriin, jota kutsutaan Östersundomin piiriksi, kuuluu Västersundomin, Håkansbölen ja Sottungsbyn kylät sekä senlisäksi Östersundomin kylä Sipoon kunnasta.

Mellunkylän suomenkielisen piirin koulutalo sijaitsee Mellunkylässä Bredbackan tiloista erotetuilla tiloilla R. N:o 4¹⁴ ja 4¹⁶. Koulutontin pinta-ala on kaikkiaan 20,000 m². Laskettuna 4 markan mukaan m²:ltä on koulutontin arvo 80,000 markkaa. Koulurakennus on venäläinen parakkirakennus v:lta 1917. Rakennuksen kuutiosisälto on 966 m³ ja arvo laskettuna 170 markan mukaan m³:ltä 165,000 markkaa. Koulutontilla on myös halkovaja ja käymälä, joitten arvo on 13,000 ja 2,000 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten 260,000 markkaa. Irtaimiston arvo on 35,242 markkaa.

Nordsjö—Botbyn ruotsinkielisen piirin ylä- ja alakoulu sijaitsevat eri paikoissa. Yläkoulu on kunnan omistamalla koulutontilla, nimittäin Botbylahden perukassa Nordsjön kylän Postlarsin tilasta erotetulla »Nordsjö—Botby skola»-nimisellä tilalla R. N:o 2⁵. Koulutontin pinta-ala on 3,700 m². Arvioituna 4 markan mukaan m²:ltä, on tontin arvo 14,800 markkaa. Koulu- ja asuinrakennus on puinen yksikerroksinen rakennus, joka on tyydyttävässä kunnossa. Rakentamisvuosi on

tuntematon. Kuutiosisältö on 895 m³. Sen arvo on laskettuna 150 markan mukaan m³:ltä 134,250 markkaa. Koulutontilla on käymälä, arvoltaan 6,500 markkaa, halkovaja, 7,000 markkaa, ja kaivo, 1,250 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten 163,800 markkaa. Irtaimiston arvo on 27,487 markkaa. Alakoulu sijaitsee niinikään Botbynlahden perukassa Mellunkylän puolella vuokrahuoneistossa. Tämän koulun irtaimiston arvo on 4,430 markkaa.

Östersundomin ruotsinkielisen piirin ylä- ja alakoulut ovat myös eri paikoissa. Yläkoululla, jota myös kutsutaan Heitbackan kouluksi, on oma talo, vaikka sen omistavatkin eräät yksityiset, joilta kunta sen vuokraa. Koulutalon rakensivat noin 40 vuotta sitten tarkoitusta varten hankkimalleen tontille eräät Västersundomin kylän tilanomistajat ja Östersundomin kartanon omistaja yhteisesti, ja omistavat he edelleen kiinteistön yhteisesti. Neuvotteluja on ollut siitä, että kunta lunastaisi koulun 200,000 markalla, mutta asiaa ei ole saatu ratkaisuun. Kunnan omistaman kouluirtaimiston arvo on 36,875 markkaa.

Piirin toinen alakoulu sijaitsee Sottungsbyssä Myrbackan tilalla vuokrahuoneistossa. Tämän koulun irtaimiston arvo on 8,053 markkaa. Toinen alakoulu on Östersundomin kylässä Sipoon maalaiskuntaa.

Tässä piirissä sijaitsevien koulujen kiinteistöjen arvo on siten 423,800 markkaa ja irtaimiston arvo 112,087 markkaa.

Näitten eri piirien kouluissa on opettajia Mellunkylän suomenkielisessä piirissä 2, Nordsjö—Botbyn ruotsinkielisessä piirissä niinikään 2 ja Östersundomin ruotsinkielisessä piirissä 3.

Oppilaitten luku näitten piirien kansakouluissa oli lokakuussa vv. 1933 ja 1934 seuraava:

Piiri	1933			1934		
	Alak.	Yläk.	Yht.	Alak.	Yläk.	Yht.
Mellunkylän suomenkielinen piiri	10	26	36	10	31	41
Nordsjö—Botbyn ruotsinkielinen piiri	19	30	49	17	32	49
Östersundomin ruotsinkielinen piiri	20	53	73	20	55	75
Yhteensä	49	109	158	47	118	165

Östersundomin ruotsinkielisen piirin yläkoulun oppilaista on eräitä Östersundomin kylästä. Östersundomin puolella olevassa piirin alakoulussa oli v. 1933 oppilaita 11 ja v. 1934 6.

Liitosalueen kansakoulujen oppilasmäärä oli v. 1934 6.2 % kunnan koko oppilasmäärästä.

Kunnan menot ja tulot liitosalueen eri piirien kouluista olivat v. 1933 seuraavat:

Menojen ja tulojen laatu	Mellunkylän suomenk. kansak. Smk.	Nordsjö— Botbyn ruotsink. kansak. Smk.	Östersundomin ruotsink. kansak. Smk.	Yhteensä Smk.
Menot:				
Opettajain palkat				
Valtiolta	35,632: 75	30,666: 60	34,435: —	100,734: 35
Kunnalta	6,960: —	7,320: —	7,860: —	22,140: —
Rakennusten kunnossapito	6,987: 85	2,365: 90	—	9,353: 75
Koulukalusto	234: 50	5,540: —	91: 85	5,866: 35
Opetusvälineet	904: 05	562: 10	515: 20	1,981: 35
Oppikirjat	1,666: 75	2,499: 60	2,551: 05	6,717: 40
Oppilaiden muut koulutarvikkeet	1,886: 30	1,580: 90	1,012: 80	4,480: —
» ravinto ja vaatetus	4,451: 10	5,539: 70	8,577: 25	18,568: 05
Lämpö	5,078: —	6,461: —	5,230: —	16,769: —
Valo	1,392: 75	1,275: —	691: 75	3,359: 50
Siivous	912: 15	1,198: 75	1,319: 10	3,430: —
Vuokrat	3,600: —	4,500: —	18,000: —	26,100: —
Taloudenhoito	157: —	204: 05	174: 50	535: 55
Yhteensä	69,863: 20	69,713: 60	80,458: 50	220,035: 30
Tulot:				
Valtionapu opettajain palkkaukseen	35,632: 75	30,666: 60	34,435: —	100,734: 35
» rakennusten kunnossapitoon	2,520: —	2,150: —	2,925: —	7,595: —
» muihin menoihin	.	.	.	22,713: 39
Yhteensä	.	.	.	131,042: 74

Menojen ja tulojen eroitus on siis Smk. 88,992: 56, mikä v. 1933 on jäänyt verovaeroilla peitettäväksi.

7. KÖYHÄINHOITO.

Liitosalue jakaantuu kunnan köyhäinhoidollisessa piirijaossa kahteen piiriin. Toiseen piiriin kuuluvat Sottungsby ja Håkansböle ja toiseen piiriin Mellunkylän, Västersundomin ja Nordsjön kylät sekä sitäpaitsi Herttuaniemen liitosalueesta Puodinkylä, lukuunottamatta Marjanientä.

Sottungsbyn piiristä oli v. 1934 laitoshoidossa 11, yksityishoidossa lapsia 2 ja muussa hoidossa, siis pääasiallisesti kotiaivustuksen saajia 20 eli yhteensä 33. Tämä oli 1.1 % kunnan köyhäinhoidon nauttijoista sanottuna vuotena.

Mellunkylän piiristä oli v. 1934 laitoshoidossa 15 täysi-ikäistä ja kotiaivustusta

saaneita 37. Tämä on yhteensä 52 eli 1.7 % kunnan kaikista köyhäinhoidon nauttijoista sinä vuotena.

Sottungsbyn piirin köyhäinhoitomenot olivat v. 1934 50,363 markkaa ja Mellunkylän piirin Smk. 46,001: 30.

8. TERVEYDEN- JA SAIRAAHOITO.

Alue kuuluu kokonaisuudessaan n.s. eteläiseen terveyssisarpiiriin, jonka toimisto on sijoitettu Mellunkylään, ja itäiseen kättilöpiiriin, jonka kättilön asemapaikka on Puodinkylässä.

9. RAKENNUSTOIMINNAN VALVONTA.

Rakennustoiminta ei tällä liitosalueella ole minkäänlaisen valvonnan alaisena. Kun suurin osa aluetta on maaseudun luontoista, ei rakennustoiminta myöskään suurimmassa osassa aluetta kaivanne viranomaisten valvontaa. Kuitenkin olisi ollut tärkeätä, että tällaista valvontaa olisi voitu harjoittaa Mellunkylän länsiosassa, varsinkin Borgs'in tilan mailla, koska täällä on syntynyt osaksi varsin epätydyttävästi suunniteltua rakennustoimintaa.

10. TIEOLLOT.

Liitosalueen tärkeimmäksi tieksi on muodostunut uusi Porvoon maantie. Se kulkee 4,250 metrin pituudelta liitosalueen kautta. Tie on kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön marraskuun 29 päivänä 1934 tekemällä päätöksellä otettu valtion välittömään hoitoon.

Myös vanha Porvoon maantie kulkee, kuten aikaisemmin on huomautettu, liitosalueella, nimittäin Sottungsbyssä, missä sitä on 1,900 metrin pituudelta.

Paitsi näitä valtion maanteita on liitosalueella kolmaskin valtion maantie. Tämä on n.s. Östersundomin maantie, joka Tapaninkylän itärajalla eroaa vanhasta Porvoon maantiestä ja johtaa Östersundomin kylään Sipoossa. Tätä tietä on liitosalueella 4,500 metriä.

Valtion maanteiden lisäksi on alueella myös eräitä virallisessa järjestyksessä muodostettuja kyläteitä.

Tällaisia on ensinnäkin vanhalta Porvoon maantieltä Mellunkylään ja sieltä edelleen Nordsjön kylän Kallvikiin johtava tie. Tie on kuitenkin uuden Porvoon maantien valmistuttua suurimmalta osalta jätetty oman onnensa nojaan.

Käytännön tarpeen vaatima ja asianmukaisesti kunnossapidetty on Sottungsbyn—Häkansbölen kylätie.

Muut liitosalueella olevat tiet ovat yksityisten maanomistajain ylläpitämiä tilusteitä.

11. SÄHKÖKYSYMYS.

Suurin osa liitosaluetta on sähköistetty Etelä-Suomen Voima Oy:n toimesta, jonka suurjännitejohto kulkee alueen läpi. Ainoastaan Västersundomin kylä on vielä sähköistämättä. Virran myyntiä varten on yhtiöllä tällä alueella kaikkiaan 6 muuntajaa. Virran jakelua varten on olemassa kaksi kuluttajain muodostamaa

osuuskuntaa, nimittäin Kallvikin Sähköosuuskunta ja Sottungsby—Håkansbölen sähköosuuskunta. Missä tällaisia osuuskuntia ei ole, on yhtiö tehnyt sopimuksen yksityisten henkilöiden kanssa virran myynnistä jakelua varten. Muuten on sähköistämisen järjestetty pääasiallisesti samalla tavoin kuin Herttuaniemen liitosalueella.

12. ASUTUSTOIMINTA.

Samoin kuin eräille muille liitosalueille on kunnan asutuslautakunta välittänyt tähänkin osaan kuntaa eräitä asutuslainoja valtion asutusrahastosta. Tällaisia lainoja on myönnetty Mellunkylään 1 ja Sottungsbyn kylään 5. Ensiksimmäitun lainan maksamaton määrä oli v:n 1934 lopussa vain Smk. 592: 20, mutta jälkimmäisten lainojen Smk. 49,882: —. Yhteensä oli siis sanottuna ajankohtana tämän liitosalueen osalla 6 asutuslainaa, joitten määrä oli kaikkiaan Smk. 50,474: 20.

Tämän lisäksi on asutuslautakunnan toimesta sijoitettu Mellunkylään 1 omakotilaina maatalousministeriön alaisesta omakotirahastosta. Sen määrä oli v:n 1934 lopussa 5,000 markkaa.

13. ALUEEN VASTAINEN KUNNALLINEN ASEMA.

Muutokset, mitkä kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen yleisen uudestaanjärjestelyn johdosta on tehtävä Helsingin maalaiskunnan oloihin, johtavat myöskin tässä käsiteltävänä olevan alueen kunnallisen aseman uudestaanjärjestelyyn.

Nykyinen Helsingin maalaiskunta tulee selvitysmiehen ehdotuksen mukaan hajoamaan. Laajat ja asukasluvultaan tärkeimmät osat kuntaa tulevat liitettäväksi kaupunkiin. Supistettu Helsingin maalaiskunta tulee käsittämään nykyisen kunnan luoteisen, esikaupunkiasutukselta säästyneen maanviljelijäin asuman osan. Supistusta Helsingin maalaiskunnasta tulee nyt käsiteltävänä olevan alueen erottamaan muodostettava uusi Tikkurilan kunta, jossa esikaupunkiväestö tulee olemaan vallitsevana väestöaineiksena. Kysymys on nyt siitä, miten tämän erillisen ja eristetyn Helsingin maalaiskunnan osan asema kaupungin ympäristön uudessa kunnallisessa jaoituksessa on määriteltävä.

Tämän erikoisselvityksen alussa on jo viitattu siihen, ettei tämän alueen liittämisen kaupunkiin alueen asutuksen ja taloudellisten olojen vuoksi ole välttämätöntä. Toistaiseksi on alue maaseutuasteella, joskin eräitä kaupunkilaistumisen oireita, kuten eräitten maanomistajain ilmeinen halu ryhtyä osittamaan maitaan esikaupunkimaista asutusta varten, useitten suurtilojen siirtyminen kaupunkilaisten haltuun ja rannikolla runsas kesähuvila-asutus, on havaittavissa. Eri järjestelymahdollisuuksien tutkiminen osoittaa kuitenkin, ettei tämän alueen kunnallisia oloja voida tyydyttävästi järjestää liittämättä huomattavia osia tätä aluetta kaupunkiin.

Ajateltavissa ei ole, että tämä alue muodostettaisiin omaksi kunnaksi. Alueen asukaslukuhan ei nouse täyteen 900 henkeen. Myöskin verotuspohja olisi liian heikko. Noin 32,000—35,000 veroäyrin pohjalle ei myöskään voida itsenäisen kunnan taloutta lähteä rakentamaan.

Jotta voitaisiin säilyttää tämän kunnan osan hallinto maalaiskunnan hallintona, suunniteltiin aikoinaan sellaista ratkaisua, että tämä alue yhdessä Sipoon kunnan kaakkoisten osien, Gumbölen ja Östersundomin kylien sekä Kärrin, Granön ja Husön yksinäistalojen kanssa muodostettaisiin maalaiskunnaksi, Östersundomin maalaiskunnaksi. Tämän kautta toivottiin voitavan saada laajempi taloudellinen pohja uudelle kunnalle. Suunnitelman esitti v. 1921 kaupungin esikaupunkivaltuuskunta ja sen omakui myös ylemmän asteen itsehallinnon järjestämistä valmistelevaan asetettu valtion komitea v. 1923. (Kts. Päämietintö siv. 233.)

Eräät näkökohdat puhuvat kieltämättä tällaisen järjestelyn puolesta. Nyt kysymyksessä olevat Helsingin ja Sipoon maalaiskuntain osat muistuttavat asemansa ja asutuksensa puolesta toisiaan ja yhteisiä etuja ja harrastuksia, joitten nojalla yhteistä hallintoa voitaisiin pitää mahdollisena, voisi todennäköisesti ilmetä. Tähän viittaa m.m. yhteisen koulupiirin olemassaolo. Tällaisella kuntamuodostumalla olisi eräitä historiallisiakin perinteitä, sillä aikoinaan ovat nämä seudut olleet yhdistetyt Helsingin pitäjän kappeliseurakunnaksi ja edelleenkin pidetään ajottain yhteisiä jumalanpalveluksia Östersundomin vanhassa kappelikirkossa. Östersundomin kylä ympäristöineen on myöskin aina ollut Sipoon kunnan keskuksesta jossain määrin eristetyssä asemassa, muodostaen oman viljelysseutunsa. Vuorovaikutus kunnan keskuksen ja tämän seudun välillä tulee todennäköisesti entisestään vähenemään uuden Porvoon maantien valmistuttua. Tämä uusi valtatie tulee varmaankin suuntaamaan tämän seudun harrastukset entistä enemmän kaupunkiin päin ja samalla myös saatamaan kunnanrajan kummallakin puolen olevat Sipoon ja Helsingin maalaiskunnan osat entistä lähempään vuorovaikutukseen.

Myöskään ajatus Östersundomin kunnan muodostamisesta ei kuitenkaan näytä olevan toteutettavissa. Tälläkään tavalla ei näytä olevan mahdollista aikaansaada taloudellisesti riittävän vakavaraista kuntaa. Myöskin mainittujen Sipoon osien asukasluku on sangen pieni, v. 1933 yhteensä 334 asukasta. Yhdessä puheenaolevien Helsingin kunnan osien asukasmäärän kanssa ei tämänkään kunnan asukasluku nousisi noin 1,200 henkeä suuremmaksi. Verotetut tulot mainituissa Sipoon osissa eivät nouse kuin 1,491,700 markkaan. Veroäyrien määrä uudessa kunnassa ei nousisi kuin noin 47,000 äyriin. Vaikka sellaisia kuntia, joissa asukasmäärä ja veroäyrien luku on vastaava, on olemassa, ja tällainen kunta mahdollisesti joten kuten voisi taloudellisesti tulla toimeen, ei kuitenkaan näin pienen kunnan perustaminen näytä tarkoituksenmukaiselta. Huomattava m.m. on, että eräänlainen esikaupunkiasutuksen vaara täälläkin kaikesta huolimatta on uhkaamassa senjälkeen kuin uusi Porvoon maantie on valmistunut. Se mahdollisuus on tämän vuoksi myös otettava huomioon, että uusi kunta pian voisi joutua kantamaan esikaupunkiasutuksen aiheuttamia tavanmukaisia kunnallisia rasituksia.

On myöskin osoittautunut, että tämän seudun väestö, varsinkaan maanomistajat kummallakin puolella, rajaa, ei harrasta tämän kunta-ajatuksen toteuttamista. Keskusteluissa, joita selvitysmiehellä on ollut eräitten näitten seutujen maanomistajain kanssa, joilla paikkakunnallaan on johtava asema, on ilmennyt, että tämän ajatuksen verrattain voimakasta vastustustakin tulisi esiintymään. Tuntematonta on, mille kannalle Sipoon maalaiskunta asiassa asettuisi, mutta erikoisia syitä puoltaa tällaista järjestelyä Sipoon kunnalla tuskin olisi.

Tässä esitettyjen kielteisten näkökohtien nojalla ja kun ehdotuksen esittäminen senlaatuiseen Östersundomin kunnan perustamisesta, josta tässä on ollut puhe, varmaankin tekisi itsessäänkin monimutkaisen kysymyksen kaupungin ympäristön kunnallisen jaotuksen muuttamisesta entistä monimutkaisemmaksi ja vaikeammaksi saada käytännölliseen ratkaisuun, on selvitysmies luopunut ajatuksesta ehdottaa nyt puheenaolevan Helsingin maalaiskunnan osan vastaisen kunnallisen aseman järjestämistä Östersundomin kunnan muodostamisen pohjalla. Tämän kannan on selvitysmies voinut sitäkin suuremmalla syyllä omaksua, kun muita yksinkertaisempia ja itsessään tyydyttäviä ratkaisuja voidaan esittää.

Sen jälkeen kuin Östersundomin kunnan perustamista vv. 1921—1923 suunniteltiin, on aikaisemmin mainittu uusi Porvoon maantie, joka kulkee nyt käsiteltävänä olevan alueen eteläosan läpi, mutta josta ei sanottuun aikaan ollut tietoa, valmistunut. Tästä johtuu, että ne osat tätä aluetta, joitten kautta tai joitten läheltä tämä tie kulkee, siis Mellunkylän, Västersundomin ja Nordsjön kylät, ovat tulleet entistä huomattavasti läheisemmin liitetyiksi kaupungin vaikutuspiiriin. Samalla ovat myöskin mahdollisuudet, että esikaupunkiasutusta alkaa levitä tälle alueelle,

huomattavasti lisääntyneet. On nyt jo käynyt ilmi, että m.m. Nordsjön kartanon omistajat harkitsevat mahdollisuutta ryhtyä osittamaan maitaan kaupunkilais-asutusta varten. Mainitut kylät ovat siten joutuneet sille alueelle, jota on suojeltava järjestämättömältä esikaupunkiasutukselta. Tämä tapahtuu luonnollisesti tehokkaimmin silloin, kun alue kuuluu kaupunkiin.

Vaikka sellaista esikaupunkiasutusta ei nyt puheenaoleviin kyliin toistaiseksi olekaan syntynyt, mikä tekisi näittenkin Helsingin maalaiskunnan osien liittämisen kaupunkiin välttämättömäksi, kuten tämän erikoisselvityksen alussa huomautettiin, puhuu kuitenkin uuden Porvoon maantien avaamisesta aiheutunut muutos näitten kylien asemaan yhdessä sen tosiasian kanssa, että muutakaan tyydyttävää ratkaisua ei voida löytää, sen puolesta, että nyt puheenaolevat kylät liitetään kaupunkiin.

Tällaisesta ratkaisusta olisi välillisesti etua myös tämän alueen asujamistolle. On m.m. usein valitettu sitä, että järjestyksen ylläpitäminen tämän alueen rannikkoseuduilla on ollut vaikeata, kun tämä on ollut suoritettava maalaispoliisin voimin. Kun alue liitettäisiin kaupunkiin, tulisi se myös kaupungin tehokkaamman poliisihoidon alaiseksi. Myöskin oikeusasiain hoito raastuvanoikeudessa tulisi yksinkertaisemmaksi kuin niitten hoito Helsingin tuomiokunnan käräjillä. Edelleen kävisi myöskin kunnallishallinnon lakimääräiseen tehtäväpiiriin kuuluvien asioiden hoito asukkailla mukavammaksi kuin nykyään, jolloin kunnallishallinnon keskus on ollut Malmilla. Senjälkeen kuin maataloustulojen verotus kaupungeissa joulukuun 11 p:nä 1933 annetulla lailla on asetettu samalle pohjalle kuin maalaiskunnissa, ei tämän alueen varsin harvalukuisen maanviljelijäväestön asema verotuskannalta muuttuisi. Kuten tämän alueen maanomistusoloja koskevasta selvityksestä on ilmennyt, on suurin osa näitten kylien suurtiloja jo nyt kaupungin asukkaitten tai muuten maanviljelijäin luokkaan kuulumattomien henkilöiden hallussa. Kaupungin taloudelle ei tämä alue aiheuttaisi sanottavia lisärasituksia. Alueen kunnalliset tarpeet samoin kuin köyhäinhoitorasitus ovat sangen vähäiset.

Mitä edellä on esitetty eräitten tämän alueen osien liittamisestä kaupunkiin, koskee, kuten on käynyt selville, vain Mellunkylän, Västersundomin ja Nordsjön kyliä. Tämän alueen muitten kylien, Sottungsbyn ja Håkansbölen kylien asema on ilmeisesti järjestettävä toisella tavalla.

Uuden Porvoon maantien vaikutus näitten tämän alueen pohjoisosassa olevien kylien ja kaupungin väliseen vuorovaikutukseen on vähäinen. Sanottujen kylien väestö käyttänee edelleenkin vanhaa Porvoon maantietä, joka eräässä kohden tulee Sottungsbyn kylän piiriin. Alueen liittämistä kaupunkiin ei tämän vuoksi voida perustella samoilla syillä kuin alueen eteläosien liitosehdotusta. Alueen väestö on myöskin yleisemmin kuin eteläosan varsinaista maanviljelijäväestöä. Esikaupunkiasutuksen vaaraa on kuitenkin tässäkin osassa olemassa. Muutamat maanomistajat ovat jakanee maitaan asuntotiloiksi ja ilmoittelevat palstoja myytäväksi, mutta kysyntä lie-nee ainakin toistaiseksi ollut vähäistä.

Siinä tapauksessa, että Sottungsbyn ja Håkansbölen kyliä ei liitetä kaupunkiin, on vain kaksi eri mahdollisuutta järjestää näitten kylien vastainen kunnallinen asema. Toinen on se, että nämä kylät liitetään itäiseen naapurikuntaan, Sipooseen, toinen, että ne liitetään siihen uuteen maalaiskuntaan, minkä selvitysmies ehdottaa muodostettavaksi näitten kylien luoteispuolelle ja jota selvitysmies ehdottaa kutsuttavaksi Tikkurilan kunnaksi.

Mitä tulee näitten kylien siirtämiseen Sipoon kuntaan, niin olisi tämä sikäli paremmin perusteltavissa kuin tämän alueen eteläosien kylien, että liikenneyhteydet täältä käsin Sipoon kunnan keskukseen ovat verrattain hyvät. Nämä kylät tulisivat tässä kohden olemaan samassa, jollei paremmassakin suhteessa Sipoon kirkonkylään, kuin eräät tämän kunnan nykyiset läntiset ja kaakkoiset kylät. Muutenkin muistutavat Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät asutuksensa ja olojensa puolesta mainittuja Sipoon kyliä.

Selvitysmies ei kuitenkaan katso voivansa puoltaa tätä vaihtoehtoa.

Asiaa harkittaessa on pakko, kuten tämän alueen eteläosien liitoskysymystä käsiteltäessäkin on tehty, pitää silmällä sitä, ettei kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestäminen muodostu monimutkaisemmaksi kuin mitä se itsessään on. Jos jonkun Helsingin maalaiskunnan osan liittäminen Sipoon kuntaan tulisi kysymykseen, vedettäisiin vielä yksi kunta niitten kahdeksan kunnan lisäksi, joita muutokset jo koskevat, uudestaan järjestelyjen ja omaisuuden selvitysten piiriin. Asia mutkistuisi vielä senkautta, että näitten kylien siirtämisestä kunnallisessa suhteessa Sipoon kuntaan aiheutuisi sellaisia muutoksia oikeudelliseen ja kirkolliseen jakoon, jotka eivät muuten käy tarpeellisiksi, nimittäin siirtoja Helsingin tuomiokunnasta Porvoon tuomiokuntaan ja Helsingin pitäjän seurakunnasta Sipoon seurakuntaan, sekä Helsingin ruotsalaisesta rovastikunnasta Porvoon tuomiorovastikuntaan.

Tärkeämpi näkökohta kuin ne hankaluudet, mitkä aiheutuisivat Sipoon kunnan vetämisestä jaoitusmuutosten piiriin, on kuitenkin se, että Sottungsbyn ja Håkansbölen aseman järjestämisessä jossain määrin täytyy ottaa huomioon se esikaupunkiasutuksen vaara, mikä näissä kylissä kieltämättä on olemassa. Sipoon kunnan alueella ei, lukuunottamatta Nikkilän seudun verrattain vähäistä ja suhteellisen tyydyttävästi rakennettua taajaväkistä asutusta, ole esikaupunkien luontoisia asutusryhmiä, ja Sipoon kunnalliset viranomaiset olisivat tämänlaatuisen asutuksen ilmestyessä kunnan alueelle aivan tottumattomat tällaisen asutuksen olojen järjestämiseen. Myöskin olisi, jos mahdollisesti syntyvien esikaupunkien siirtäminen kaupunkiin vastaisuudessa kävisi tarpeelliseksi, hankalampaa toimittaa siirto Sipoon kunnasta kuin suunnitellusta uudesta kunnasta. Ehdotettu uusi kunta tulisi kaikissa näissä suhteissa olemaan toisessa asemassa kuin Sipoon kunta.

Toinen vaihtoehto eli se, että Sottungsby ja Håkansböle liitetään perustettavaan Tikkurilan kuntaan, osoittautuu lopulta huomattavasti käytännöllisemmäksi ratkaisuksi.

Asemansa ja asutuksensa puolesta liittyvät Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät jo ennestään uuteen kuntaan luettavaan Fastbölen kylään ja Hanabölen kylän itäosaan. Nämä ovat edelleen maanviljelijäväestön asumia seutuja. Helsingin maalaiskunnan hallinnossa on Sottungsbyn kylä vanhastaan kuulunut samaan kunnallislautakunnan piiriin eli n.s. Haxbölen piiriin kuin sanottu osa Hanabölen kylää ja Haxböleä. Tikkurilan kunnan keskukseen, jonka täytyy muodostua jonnekin Tikkurilan aseman läheisyyteen, on näistä kylistä hyvät ja lyhyemmät liikenneyhteydet kuin muihin ajateltavissa oleviin keskuksiin.

Tikkurilan kunnan hallintoon tulee esikaupunkiväestö alunperin lyömään erikoisleimansa. Kuten tätä aluetta käsittelevässä erikoisselvityksessä (kts. Mietintö N:o 12, siv. 30) osoitetaan, tulee olemaan välttämätöntä muodostaa tähän kuntaan ainakin kaksi muuta, mahdollisesti kolme, taajaväkistä yhdyskuntaa. Tämän kunnan viranomaiset tulevat tämän kautta pian saavuttamaan sentapaista kokemusta esikaupunkiasutuksen olojen järjestämisessä ja myös harrastusta siihen, mikä voi olla tarpeen siinä tapauksessa, että esikaupunkiasutusta alkaisi syntyä näihinkin kyliin. Näitten kylien köyhäinhoitotarve on siksi vähäistä, ettei se sanottavasti rasittaisi uuden kunnan taloutta. Voidaan edellyttää, että näitten kylien kunnallishallinnolle aiheuttamat menot jotakuinkin peitetään niistä saatavilla verotuloilla. Ainoa huomattavampi käytännöllinen hankaluus, mikä näitten kylien lukemisesta Tikkurilan kuntaan tulisi olemaan, on ehkä se, että näissä kylissä ei ole omaa yläkansakoulua. Alakoulu sensijaan on, kuten on osoitettu, Sottungsbyssä Myrbackan tilalla. Yläkoulua käyvien oppilaiden lukumäärä on siksi vähäinen, ettei toistaiseksi myöskään voitane perustaa näitä kyliä varten omaa yläkoulua. Yläkoulua tarvitsevien oppilaiden koulunkäynti voitane kuitenkin toistaiseksi järjestää siten, että oppilaat korvausta vastaan käyttävät samoja kouluja kuin tähän asti.

Esittämillään perusteilla ehdottaa selvitysmies näin ollen, että nyt käsiteltävänä oleva Västersundomin liitosalue kaupungin ympäristön kunnallisen jaon uudestaanjärjestelyn yhteydessä jaetaan siten, että Mellunkylän, Västersundomin ja Nordsjön kylät liitetään kaupunkiin ja Sottungsbyn ja Håkansbölen kylät perustettavaan Tikkurilan maalaiskuntaan.

Helsingin maalaiskunnan omaisuuden jaossa tulee kaupunkiin liitettävän osan yleinen jakoprosentti olemaan 2.3 % ja Tikkurilan kuntaan liitettävän osan 0.9 %.

VÄSTERSUNDOMIN LIITOSALUE VÄSTERSUNDOM INKORPORERINGSOMRÅDE

Sottungsbyn, Håkansbölen, Västersundomin, Mellunkylön ja Nordsjöns kylät
Sottungsby, Håkansböle, Västersundom, Mellungsby och Nordsjö byar

